SEKRETARIAT DYREKTORA
INSTYTUTU NAUK PRAWNYCH
UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
30. 11. 2020
I. dz. 3587/2020
WPŁYNĘŁO

Białystok, dnia 24 listopada 2020 r.

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów,

Katedra Prawa Cywilnego i Handlowego

Wydział Prawa

Uniwersytetu w Białymstoku

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Piotra Wrony, Uprawnienia członkowskie wspólnika osobowej spółki handlowej jako prawa podlegające rozporządzeniu, napisanej pod kierunkiem dr hab. Prof. US Zbigniewa Kuniewicza

I. Problematyka uprawnień wspólników osobowych spółek handlowych to zagadnienie od lat będące przedmiotem rozważań przedstawicieli doktryny. Stosunek prawny łączący spółkę osobową i wspólnika jest bardzo zróżnicowany. Wynika to z tego, że zespół praw i obowiązków wspólników może być kształtowany w odrębny sposób. Odmienny jest także model członkostwa w poszczególnych formach osobowych spółek prawa handlowego. Jest szereg rozbieżności w rozumieniu charakteru prawnego ogółu praw i obowiązków. Przedmiotem rozprawy jest przeniesienie ogółu praw i obowiązków wspólników: 1) w drodze czynności cywilnoprawnych, 2) w drodze innych rozporządzeń, w szczególności obciążenia, 3) w drodze zbycia uprawnień w wyniku postępowania egzekucyjnego. Literatura przedmiotu dotycząca przeniesienia ogółu praw i obowiązków koncentruje się przede wszystkim na wyeksponowaniu wymogów dokonania skutecznego przeniesienia. Nie ma pozycji literatury analizujących kompleksowo uprawnienia i obowiązki członkowskie, w kontekście rozporządzenia nimi przez wspólnika. Celem badawczym rozprawy, zasygnalizowanym przez Autora, jest wskazanie katalogu możliwych rozporządzeń uprawnieniami wspólnika osobowej spółki handlowej. Ze względu na wieloaspektowość

zagadnienia i jego skomplikowanie Autor wskazał także cele pośrednie: określenie charakteru prawnego ogółu praw i obowiązków, wskazanie, czy ten zespół uprawnień i obowiązków stanowi jednolite prawo, czy wiązkę uprawnień; zbadanie, czy charakter tych uprawnień jest jednoznacznie majątkowy i zbywalny. Postawił sobie również zadanie sklasyfikowania konkretnych uprawnień wynikających z uczestniczenia w spółce, aby określić dopuszczalność przeniesienia przez wspólnika pojedynczych uprawnień wynikających z członkostwa w spółce. Ostatnim celem jest określenie praw będących przedmiotem przeniesienia w wyniku zbycia ogółu praw i obowiązków. Już na tym etapie oceny rozprawy stwierdzam, że Doktorant potrafi identyfikować problemy naukowe i stawiać pytania badawcze. Pytanie o charakter prawny ogółu praw i obowiązków wspólnika nie jest moim zdaniem „najszczęśliwsze". Jest to co prawda kategoria często używana w polskich pracach prawniczych, ale fakt ten jest charakterystyczny dla bardzo konserwatywnego uprawiania badań naukowych. Badanie „charakteru" danej instytucji oznacza skoncentrowanie się na pojęciu jako takim i określenie celu nauki prawa w ustalaniu „platońskich" elementów danej instytucji prawnej. Mam wątpliwości dotyczące użyteczności takiego abstrakcyjnego poszukiwania arystotelesowskich essentialiów w danej kategorii prawnej. Podnoszę tę kwestię, ale nie oznacza to, że w ogóle kwestionuję takie rozważania Autora. Ranga recenzowanej rozprawy jest duża, tak z prawnych, jak też z praktycznych względów. Rozprawa ta ma ponadto istotne znaczenie dla teoretycznych i koncepcyjnych ujęć problematyki praw członkowskich. Nie mam wątpliwości, że Doktorant podjął temat trudny, ważny, budzący szereg pytań, kontrowersji i dyskusji. Analiza postawionych w rozprawie pytań jest istotnym problemem badawczym.

Podniesione racje zdecydowanie wskazują na pozytywną ocenę wyboru tematu recenzowanej rozprawy. Wybór tematu uzasadnia też brak w piśmiennictwie prawniczym kompleksowych, aktualnych, analiz dotyczących przedmiotowych w rozprawie kwestii.

II. Ocena zastosowanych metod badawczych: Przeprowadzone w recenzowanej rozprawie rozważania oparte są na różnych metodach badawczych. Główną jest metoda formalno-dogmatyczna. Autor skoncentrował się na analizie dorobku doktryny i orzecznictwa sądowego. Stosuje tę metodę w celu rozpatrzenia dotychczasowego dorobku doktryny w kontekście przedmiotowych zagadnień. W profesjonalny sposób korzysta także

z metody historycznej, wskazując ewolucję poglądów dotyczących podmiotowości osobowych spółek handlowych. W skromnym zakresie wykorzystuje metodę prawnoporównawczą do znalezienia wspólnych problemów w różnych systemach prawnych.

Takie podejście badawcze należy uznać za właściwe dla osiągnięcia celów rozprawy. Zastosowanie tych metod uważam za niezbędne, ale podkreślam, że sposób ich wykorzystania świadczy o umiejętności prowadzenia badań naukowych i analiz.

III. Konstrukcja pracy poświęconej uprawnieniom członkowskim wspólnika osobowej spółki handlowej jako prawa podlegającego rozporządzeniu może być różnie kształtowana. Autor podzielił rozprawę na sześć rozdziałów, rozpoczął „Wprowadzeniem", oraz skonkludował „Podsumowaniem".

„Wprowadzenie" to wartościowa część rozprawy, w której jasno wskazane zostały zagadnienia, jakie Autor będzie rozważał oraz oceniał w rozprawie. „Wprowadzenie" zawiera wiele trafnych uwag i twierdzeń o systemowym charakterze. We wstępie do dysertacji w sposób jasny i kategoryczny Doktorant tłumaczy konieczność przeprowadzenia analizy przedmiotowych zagadnień. Jest to właściwy i bardzo klarowny początek rozprawy. Wskazanie przez Autora szeregu pytań i wątpliwości dotyczących mechanizmów rozporządzania uprawnieniami wspólników osobowych spółek handlowych uważam za istotne z punktu widzenia wprowadzenia w analizowaną problematykę i źródła jej regulacji.

Doktorant precyzyjnie uzasadnił przyczyny i zasadność podjęcia ciężaru analizy przedmiotowych zagadnień. Mając to na uwadze, za właściwie sformułowane należy uznać cele rozprawy, tezę i hipotezy badawcze. Cele pracy zasługują na pełną aprobatę.

IV. Rozdział I rozprawy, dotyczący charakterystyki osobowych spółek handlowych, umiejscawia je wśród pozostałych podmiotów prawa oraz podkreśla, że realizują one swoją zdolność do czynności prawnych poprzez wspólników wykonujących prawo reprezentacji. Prawidłowo wskazał, że podanie jednej definicji osobowych spółek handlowych jest trudne, ze względu na ich znaczne zróżnicowanie. Trafnie Autor buduje tę definicję, poszukując

wspólnych cech poszczególnych spółek. Za zbędne w tej części pracy uważam nawiązanie do spółek kapitałowych i próby dokonywania ich podziału. Nie jest to wprost związane z wiodącym tematem rozprawy, a prowadzi do niepotrzebnych potknięć stylistyczno – logicznych: „ według podziału jednostek organizacyjnych stanowiących podmioty prawa wyróżnia się korporacje, których substratem są ludzie oraz zakłady, których substratem są majątki" (str. 11 rozprawy). W tej części pracy Doktorant wyjaśnił pojęcie zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych osobowych spółek handlowych i omówił problematykę prowadzenia przedsiębiorstwa jako cel działalności spółki. Są to rozważania, ciekawe, poprawne i potrzebne z punktu widzenia koncepcji całej dysertacji. W tym rozdziale Doktorant przedstawił również informacje dotyczące osobowych spółek w Niemczech, Szwajcarii i w Rosji. Jest to zbiór dosyć swobodnie zestawionych informacji o poszczególnych regulacjach prawnych, które mają dowodzić tezy , że „możliwość zbywania określonych uprawnień członkowskich zależy przede wszystkim od przyjętego modelu konstrukcji spółki, w ramach której dokonane ma być rozporządzenie (str. 48 rozprawy). Jest to teza jak najbardziej prawidłowa i prawdziwa, ale to niby prawnoporównawcze zestawienie, dokonane przez Doktoranta, w mojej ocenie, nie służy jej poparciu. Uważam, że dokonał On przykładowego podania kilku informacji, interesujących, ale stanowiących jedynie tło rozważań.

V. Rozdział drugi rozprawy to dogłębna analiza stosunku członkostwa w osobowej spółce handlowej. To wartościowa część rozważań. Szczególnie interesujące wydają mi się analizy na temat nie transferowego objęcia udziału spółkowego. Trafnie Autor kontestuje tutaj część poglądów przedstawicieli doktryny i wskazuje na ich niclogiczność. Znakomitą i dojrzałą część pracy stanowią rozważania analizujące treść art. 10 kodeksu spółek handlowych w kontekście udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy ogół praw i obowiązków ma przymiot prawa podmiotowego. Podzielam zaprezentowaną argumentację Autora i uważam, że zasługuje ona na aprobatę. Zachęcam w tym miejscu Doktoranta do podjęcia dalszych, pogłębionych badań i analiz na temat istoty praw podmiotowych i praw wspólników spółek w tym kontekście.

VI. Kolejną częścią recenzowanej rozprawy jest rozdział III zatytułowany „Uprawnienia związane z członkostwem w spółce". W rozdziale tym Autor porusza problemy fundamentalne dla tematu rozprawy: prawo do reprezentacji, prawo do prowadzenia spraw spółki, prawo do udziału kapitałowego oraz uprawnienia majątkowe stanowiące podstawę roszczeń wobec spółki. Ta część rozprawy dotyczy kwestii natury doktrynalnej, rozumienia i zastosowania uprawnień związanych z członkostwem.

VII. Czwarty rozdział dysertacji jest konsekwentnym rozwinięciem problemów analizowanych w poprzednim rozdziale. Autor analizuje tu przeniesienie pojedynczych uprawnień związanych z uczestnictwem w spółce. Prawidłowo przyjmuje jako wiodące założenie, że zasada nierozszczepialności uprawnień spółkowych dotyczy uprawnień związanych z uczestnictwem w spółce. Podkreśla jednakże, że do uprawnień wspólnika należą również konkretne wierzytelności wynikające z praw majątkowych. Należy zgodzić się z Doktorantem, że „znaczenie zakazu rozszczepiania uprawnień członkowskich wyraża się w uniemożliwieniu dowolnego powiększania składu członkowskiego poprzez np. zbycie części udziału kapitałowego" (str. 125). Ciekawe są rozważania Autora na temat cesji wierzytelności przysługujących wspólnikowi wobec spółki.

VIII. Rozdział piąty to analiza przeniesienia ogółu praw i obowiązków. Doktorant analizuje przesłanki takiego przeniesienia, wychodząc od systematycznej analizy problemu co do możliwości zastosowania trybu określonego w art. 10 k.s.h. jako zmiany umowy spółki. Omawia zbycie członkostwa w sytuacji braku stosownych postanowień umownych (prawidłowo konkludując, że to czynność bezwzględnie nieważna) i w sytuacji, gdy do przeniesienia ogółu praw i obowiązków uzyskano pisemną zgodę wszystkich pozostałych wspólników – tu rozważania są bardzo analityczne, znakomicie pokazujące znajomość przez Doktoranta problemu, wynikającego z dyspozytywnego charakteru art. 10 par. 2 k.s.h.

IX. Rozdział szósty to omówienie pozostałych przypadków rozporządzenia uprawnieniami wspólników: przeniesienie powiernicze, rozrządzenie w wyniku czynności mortis causa i bardzo interesujące uwagi dotyczące przeniesienia uprawnień członkowskich w drodze

egzekucji. Autor omawia także możliwości obciążania ogółu praw i obowiązków: ograniczonymi prawami rzeczowymi, w szczególności prawem użytkowania i zastawu.

X. Rozprawę wieńczy podsumowanie, zawierające wnioski. Zostały sformułowane konkretnie, z dużą odwagą badawczą.

XI. Strona formalna rozprawy (język, przypisy) zasługuje na pozytywną ocenę.

Przypisy sporządzone zostały starannie, a powołane w nich pozycje ujęte dokładnie. Wnikliwa lektura rozprawy przed jej ostatecznym wydrukiem pozwoliłaby wyeliminować pojawiające się błędy literowe i interpunkcyjne.

Doktorant wykazał się samodzielnością stawiania i rozwiązywania problemów o dużym znaczeniu prawnym i praktycznym. Na pozytywną ocenę zasługuje uwzględnione w recenzowanej rozprawie piśmiennictwo, ponad 200 pozycji. Autor konsekwentnie formułuje tezy rozprawy. To istotna zaleta recenzowanej dysertacji. Jest to praca poświęcona doniosłemu tematowi, znacznie rozszerzająca zakres analiz, jakie do tej pory prowadzone były w piśmiennictwie prawniczym.

Przedstawiona mi do recenzji praca jest zdecydowanie ciekawa i wartościowa.

Mając na względzie podniesione okoliczności uważam, że rozprawa doktorska Pana mgr. Piotra Wrony spełnia warunki przewidziane w art.13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Z 2003 nr 65 poz. 595) i wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Agnieszka Malarewicz-Jakubów

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów